VALLÁSOK ELTERJEDÉSE.

A vallások földrajzi elterjedése világszerte és Európában is azt mutatja, hogy az ember hitvilágának, gondolkodásmódjának, világnézetének kialakulása nemcsak emberi és történelmi tényezőktől függ, hanem a természeti környezetnek az ember fiziológiai és szellemi életére, az ember gazdálkodására, életmódjára gyakorolt hatásaitól is. Bizonyitja ezt világviszonylatban a buddhizmus,konfucseizmus elterjedésének a monszun-területekkel való egybevágósága, a mohamedanizmus elterjedésének a sivatagiés szteppeterületekkel való majdnem pontos egyezése és különböző primitiv népek hitvilágának a környezethez való simulása. Európában a keresztény vallásfelekezetek közül a protestantizmus a maga racionális kritikus szemléletével, pompát és szineket megtagadó egyszerüségével és puritánságával a hüvös-nyirkos Északeurópában terjedt el, ahol a természeti viszonyok az embert nem kényeztetik el, küzdelmet, kitartást, számitást kivánnak tőle, ahol az ész működése a legélénkebb s a természet szinei komorabbak,mint délen. A katolicizmus Déleurópában maradt meg. A változatos, szinpompás tájakon, ahol számtalan féle életlehetőség van, az ember kedélyvilága nagyobb szélsőségek között ingadozik, a rideg, gondolkodó,számitó embertipus mellett több a hivő és csodákat váró, az ösztönösen cselekvő, érzelmektől és fantáziától vezetett ember. A megélhetés általában könnyebb, mint északon, a munka mellett több idő marad ünneplésre, szórakozásra, henyélésre. Az életlehetőségekben tájankint sokkal nagyobbak a különbségek,mint északon; ugyanazon a tájon is szeszélyesebb, ingadozóbb az időjárás, változóbbak a terméseredmények,ami az isteni erő, a Gondviselés iránt nagyobb tiszteletet ébreszt, hivőbb, alázatosabb lelket nevel, gyakoribbá teszi az imádságot, áldozatot. Keleteurópában és a Balkánon az ortodox kereszténység terjedt el. A természeti határoktól fel nem darabolt, kerettelen, védtelen tájakon csak a szigoru és kemény szervezetek tudták a népeket együtt tartani, egymás között békére, az egymással való megférésre kényszeriteni. A vallási szervezetekben éppenugy, mint a politikai szervezetekben erős hierarchiának, egyfelől korlátlan hatalomnak, másfelől korlátlan engedelmességnek kell uralkodnia. Az életfeltételek kemények és változóak egyszerre. A szellemi fejlődésben kissé hátramaradt területen a babonák, misztikum iránti fogékonyság erősebb és tovább megmaradt. Az erdőlakó és steppenépek keveredéséből előbbieknek hiszékenysége, babonái utóbbiaknak merész fantáziájával és pompakedvelésével, valamint uralkodnivágyásával keveredett. E tulajdonságok megnyilvánulását mind felfedezhetjük a görög-keleti vallásfilozófiában és hivőinek magatartásában. Európa területén a katolicizmust, protestantizmust és ortodoxizmust területileg egymástól eléggé tisztán elkülönülve találjuk délen, északnyugaton és keleten.

Európa e három szellemi világa, három keresztény filozófiája a Kárpátmedencénél ölelkezik és keveredik egymással. A katolicizmus délnyugatról itt Középeurópában tör leginkább észak felé és a Kárpátmedencén, valamint a lengyel tájakon keresztül kifut a Keleti-tenger partjáig. Ugyanakkor észak-nyugatról a protestantizmus itt nyulik le leginkább délkeletre és éppen a Kárpátmedencében van utolsó bástyája. A Kárpátoktól keletre és délre protestáns lakosságot számbavehető tömegben seholsem találunk.Az ortodoxizmus is a Kárpátmedencéig terjed, sőt délen át is lépi a medence határait. Külön szinfoltot jelentenek Középeurópa vallásfelekezeti térképén a görög katolikusok. E vallás hivői és elterjedési területük tipikus átmenetet jelent a katolicizmusból az ortodoxia felé.

A középeurópai táj keleti részén, éppen a nyugati és keleti szellemi világ és vallások átmeneti övezetében mindenütt találunk igen nagy számban izraelita lakosságot, amely uj, s a többitől erősen különböző vallási szint hoz Középeurópa amugy is erősen tarka képébe. Jellemző a középeurópai táj ra, hogy a katolikus vallásnak is két csoportját /római katolikus és görög katolikus, sőt jelentékte - len számban örmény katolikus/ találjuk itt, a protestáns vallásnak pedig három főcsoportját /kálvinista, luteránus, unitárius/. A nagy vallási területek tehát nemcsak keveredtek egymással, hanem szét is töredeznek. E vallási sokféleség nagyban emeli Középeurópa emberanyagának faji és etnikai téren is mutatkozó tarkaságát.

Magában a Kárpátmedencében, a középeurópai tér központi táján teljes a keveredés és szét - töredezés. A lakosság felerésze római katolikus, 1/10 része görög katolikus, 1/5 része protestáns, 1/7 része görögkeleti, 1/20 része izraelita.

A vallási és nyelvi keretek néhol összevágnak, azonban éppen a központi elhelyezkedésü népeknél /magyarok, németek, románok, szlávok/ nem. A délnémet területeken /osztrák, bajor/ a római ka - tolikus vallás terjedt el, az északiakon /Szászország, Szilézia/ a protestáns vallás. A szlovákok egy része szintén római katolikus, másik része protestáns. A románok és rutének egy része görögkeleti, másik része görögkatolikus. A magyarok római katolikusok, reformátusok, kisebb részben luteránusok, görögkatolikusok, unitáriusok. Nagyobbára egy és ugyanazon vallásfelekezethez tartozó nemzetiségek a következők: olaszok, szlovének, horvátok, csehek, lengyelek/római katolikusok/; oroszok, bolgárok,szer - bek/görögkeletiek/; a törökök, tatárok, bosnyákok/mohamedánok/.

Jelen van területünkön a nagy keresztény vallásfelekezetek mellett a mohamedanizmus is, amely a több évszázadig tartó török uralomnak maradványa. A Balkán hegyvidékein és a Fekete- tenger körül találjuk meg azokon a mediterrán tájakon, amelyek a törökök eredeti településterületével még valamelyes rokonságot tartanak. Éles határa a mohamedanizmus elterjedésének a Száva és Alduna vonala.E folyóktól északra számottevő mohamedán lakosságot seholsem találunk.

A középeurópai államok népességének vallási statisztikáját 1930 körül az akkori politikai határok szerint következő táblázatunk adja. Táblázatunkban nem szerepel Olaszország és Ukrajna, ahol a népszámlálások felekezeti statisztikát nem közölnek. Az olaszok mind római katolikusoknak vehetők, az oroszok és ukránok, a görög katolikusok szigetétől keletre - ha követnek vallást ugy - görögkeletiek.

X KÖZÉPEURÓPAI ÁLLAMOK FELEKEZETI STATISZTIKÁJA.

Felekezet	Németország 1933 abs.szám	%	Lengyelország 1931 abs.szám	%	Ausztria 1934 abs.szám	%	Csehszlovákia 1930 abs.szám	%
római katolikus	21,172.087	32.5	20,670.051	64.8	6,112.658	90.5	10,831.696	73.5
görög katolikus			3,336.164	10.5	3.242	0.0	585.041	4.0
egyéb "	21.904	0.0	-	-	36.776	0.5	22.712	0.2
református	40,287.925	61.8	33.295	0.1	15.119	0.2	219.108	1.5
lutheránus			424.216	1.3	280.333	4.2	454.442	3.1
unitárius	-	-	-	-	-	-	1.054	0.0
egyéb protestáns	577.226	0.9	377.747	1.1	-	-	456.208x/	3.1
görög keleti	13.023	0.0	3.762.484	11.8	-	-	145.598	1.0
izraelita	499.682	0.8	3,113.933	9.8	191.481	2.8	356.830	2.4
felekezet nélküli	2,437.053	3.7	-	-	106.080	1.6	854.638	5.8
egyéb	209.561	0.3	197.889	0.6	14.544	0.2	802.209xx/	5.4
ÖSSZESEN	65,218.461	100.0	31,915.779	100.0	6,760.733	100.0	14,729.536	100.0

	Magyarország/1930/ abs.szám	%	Jugoszlávia/1931/ abs.szám	%	Románia/1930/ abs.szám	%	Bulgária/1934/ abs.szám	%
római katolikus	5,634.103	64.9	5,217.847	37.4	1,234.151	6.8		
görög katolikus	201.093	2.3	44.671	0.3	1,427.391	7.9	45.704	0.8
egyéb "	-	-	-	-	1.440	0.0		
református	1,813.162	20.9	55.890	0.4	710.706	4.0		
lutheránus	534.065	6.1	175.279	1.3	398.759	2.2	8.371	0.1
unitárius	6.266	0.0	-	-	69.257	0.4		
görög keleti	39.839	0.5	6,785.501	48.7	13,118.232	72.6	5,152.366	84.8
mohamedán	-	-	1,561.166	11.2	185.486	1.1	821.298	13.5
izraelita	444.567	5.1	68.405	0.5	756.930	4.2	48.398	0.8
felekezet nélküli	-	-	-	-	6.604	0.0	-	-
egyéb	15.244	0.2	25.279	0.2	148.072	0.8	1.802	0.0
ÖSSZESEN	8,688.319	100.0	13,934.038	100.0	18,057.028	100.0	6,077.939	100.0

Jegyzet: x./ Ebből 297.977 a cseh testvérek egyháza, 132.333 a német evang./nem ág.h.ev./ egyház hívője.
xx/ Ebből 793.385 a csehszlovák nemzeti egyház hívője.

RELIGIONS.

(ABOUT 1930.)

VALLÁSFELEKEZETEK

50 %-ON FELÜL

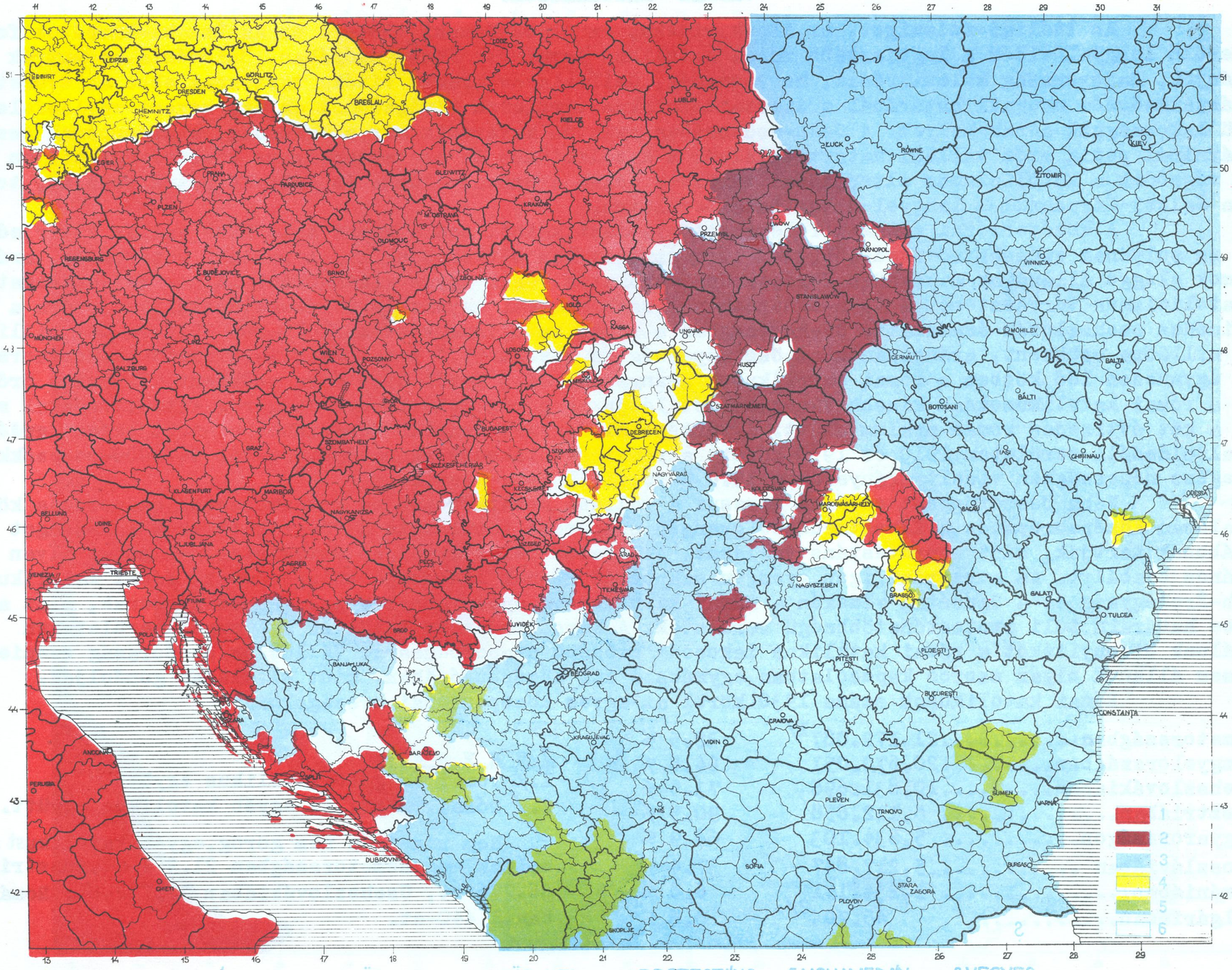

1. RÓM. KAT. 2. GÖR. KAT. 3. GÖR. KEL. 4. PROTESTÁNS 5. MOHAMEDÁN 6. VEGYES

1. Roman Catholics. — 2. Greek Catholics. — 3. Greek Orthodoxes. — 4. Protestants. — 5. Mohammedans. — 6. None of them reaching 50 per cent.

.RÓMAI KATOLIKUSOK.

Az Itáliai-félsziget, az Alpok vidéke, az Alpok északi előtere és az Északi-Kárpátok felett elterülő lengyel vidék a legtisztább római katolikus területek Középeurópában. Szlovénia,az osztrák tartományok, Bajorország keleti része, Morvaország, Szilézia és Krakkó vidéke tartoznak ebbe az övezetbe. A Kárpátmedence nyugati határánál e tiszta katolikus területek elvégződnek és egy kevert vallásfelekezetü lakosságnak adnak helyet. A Cseh-medencében szintén keveredik már a lakosság, a medencének északi határainál pedig erős vallási határt találunk a katolicizmus és protestantizmus között. Ugyanilyen élesen végződik a katolicizmus elterjedési területe délen a Száva, Alduna és Déli-Kárpátok vonalán, továbbá a Keleti-Kárpátokon és lengyel-orosz határterületen.

A középeurópai államok felekezeti statisztikáiból sem a római katolikus vallás elterjedésének és sulyának erősebb növekedését, sem térvesztését nem olvashatjuk ki. A vallási határok és arányszámok eléggé állandóak mindenütt Középeurópa területén. Csak egyes vidékenként látunk változásokat:igy a katolicizmus térvesztését a Cseh-medencében a cseh nemzeti egyház és felekezetnélküliek javára a két évtizedes csehszlovák éra alatt. Csehországban a római katolikusok száma 1910-ről 1930-ra 6.5 millióról 5.3 millióra csökkent, arányszámuk az össznépességben viselt 95.7 %-ról 74.8 %-ra esett le.Morvaországban ugyanezen idő közben a római katolikusok arányszáma 94.3 %-ról 85.9 %-ra csökkent. Igyanigy Erdélyben a római katolikusoknak kisebb visszaesését látjuk a görög keletiekkel és görög katolikusokkal szemben a két évtizedes román uralom alatt. A történelmi Magyarországtól Romániához csatolt egész erdélyi és alföldszéli területen 1910 és 1930 között a római katolikusok száma 990.000-ről 947.000-re csökkent, az egész népességben viselt arányszámuk 19.0 %-ról 17.1 %-ra esett.

Néha összefüggést szoktak keresni a vallási hovatartozás és a természetes szaporodás között. Általában Középeurópa és a Kárpátmedence gyengén szaporodó területein a római katolikus lakosságot szaporábbnak tartják, mint a protestáns vallásut. Az adatok feletti teljes áttekintés nem mutat ilyen általános szabályt. Az ausztriai igen gyengén szaporodó részek lakossága tulnyomórészt római katolikus. A Cseh-Érchegység és a Szudéták vidékén a római katolikusok éppen annyira gyengén szaporodnak, mint a medence határain tuli protestánstöbbségü területek. A Kárpátmedencén belül és a lengyel területeken sem találunk bizonyitékot a római katolikus lakosság erősebb szaporodására. Vallás és szaporaság semmiesetre sem állanak olyan szoros kapcsolatban egymással itt Középeurópában, mint általában gondolják.

Római katolikusok száma 1930 körül az egyes középeurópai országokban:

Németországban.....	21,172.087 1/	32.5 %
Lengyelországban.....	20.670.051	64.8 %
Csehszlovákiában.....	10.831.696	73.5 %
Ausztriában.....	6,112.658	90.5 %
Magyarországon.....	5,634.103	64.9 %
Jugoszláviában	5,217.847	37.4 %
Romániában.....	1,234.151	6.8 %
Bulgáriában.....	45.704 2/	0.8 %

J e g y z e t:

1./ római és görögkatolikus együtt.

2./ római, görög és egyéb katolikus együtt.

Nem római és nem görög,egyéb katolikust számoltak még Németországban 21.904-et,Ausztriában 36.776-ot, Csehszlovákiában 22.712-öt, Romániában 1,440-et.

ROMAN CATHOLICS.
RÓMAI-KATOLIKUSOK

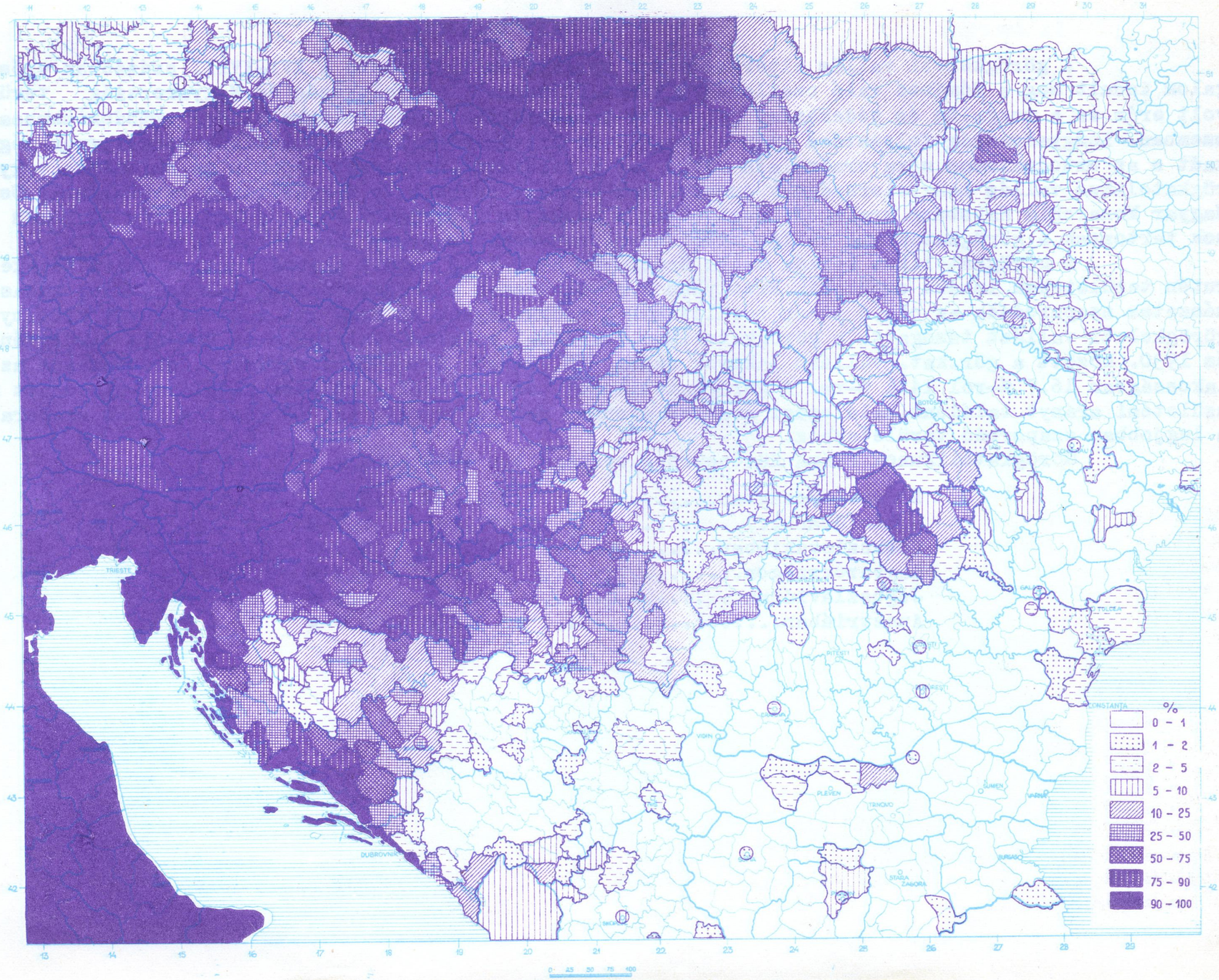

The numerals indicate the relation of the Roman Catholics to the total population.

GÖRÖGKATOLIKUSOK.

A görögkeleti vallás elterjedésének nyugati határvidékein a XVI-XVII. században erős mozgalom indult meg a Rómához való csatlakozás iránt. Különösen Lengyelország és Magyarország területén volt erős ez a mozgalom és védekezést jelentett a mindinkább oroszjellegbe öltöző ortodoxizmussal szemben. Lengyelország felosztása után a lengyel és litván részeken az unionista-mozgalomnak végeszakadt s az ortodoxizmus ujra uralma alá vette ezt a területet. Megmaradt azonban az unionista vagy görögkatolikus vallás Lengyelországnak Ausztriához csatolt részein és Magyarország területén. Az Osztrák-Magyar Monarchia Habsburg uralkodói segitették e mozgalom terjedését. Főleg rutén, ukrán és román lakosok tartoznak a görögkatolikus vallás hivei közé, de vannak magyar, lengyel hivei is.

A görögkatolikus vallás sulya Erdélyben 1920-1940 között a román uralom alatt növekedett, a rutén területeken inkább csökkent. Erdélyben a növekedésnek a görögkatolikus lakosság elég magas ter - mészetes szaporodása az oka, a rutén területeken a csökkenésnek az, hogy itt a csehszlovák kormányzat a görögkeleti vallást támogatta a görögkatolikus vallással szemben. Szlovákia és Ruténia területén 1910. és 1930. között a gör. kat. vallásu lakosok száma 588.724-ről 572.892-re csökkent, arányszámuk az összlakosságban 16.7 %-ról 14.1 %-ra. A görögkatolikusok elterjedési területén általában mindenütt magas születési arányt találunk, halálozási arányuk azonban szintén magas. Igy is közel állanak szaporaságban a legjobban szaporodó területekhez.

Görögkatolikusok száma Középeurópa országaiban 1930 körül:

Lengyelországban.....	3,336.164	10.5 %
Romániában.....	1,427.391	7.9 %
Csehszlovákiában.....	585.041	4.0 %
Magyarországon.....	201.093	2.3 %
Jugoszláviában.....	44.671	0.3 %
Ausztriában.....	3.242	0.0 %

GREEK CATHOLICS.

GÖRÖG-KATOLIKUSOK

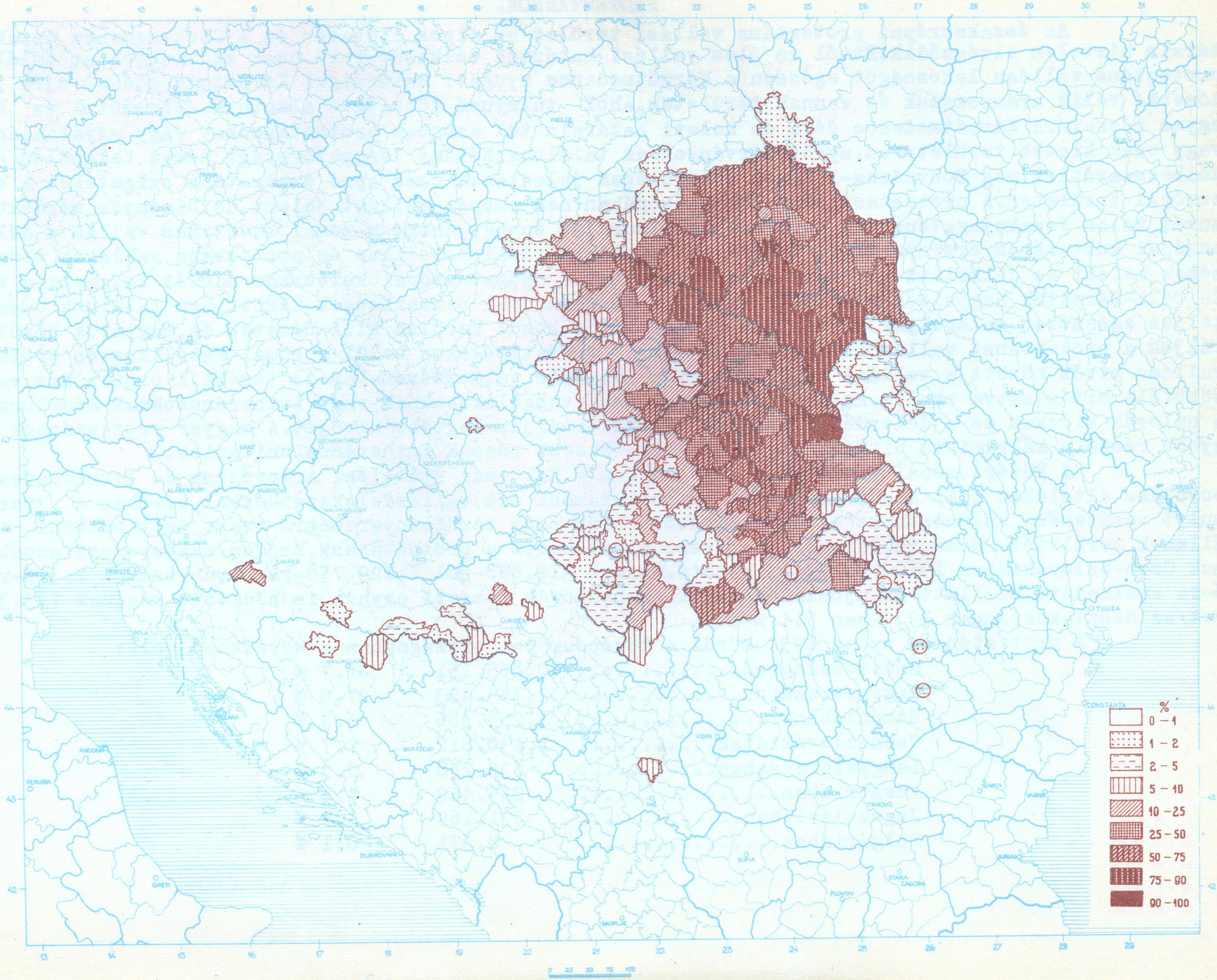

The numerals indicate the relation of the Greek Catholics to the total population.

PROTESTÁNSOK.

Az északeurópai protestáns vallási terület az Alpok előterén és a Cseh-medence északi határain hirtelen elvégződik.Ettől az éles vallási határtól délkelet felé csak szórványokban találunk protestáns vallásu lakosságot egészen a Kárpátmedence nyugati határáig.A Kárpátmedencében ujra jelentősebbé válik arányszámuk és vannak területek,ahol tulnyomó többséget alkotnak./Tiszántul és Erdély egyes részei/.A Kárpátmedence déli és keleti határain tul azonban protestánsokat vagy egyáltalán nem, vagy csak kisebb területeken,apró szórványokban találunk.Néhány lengyelországi német település és a délbesszarábiai meg Dobrudzsa-i német települések jelentenek csak apró protestáns szigeteket a keleteurópai területen.A protestantizmus Középeurópában nem csupán vallást jelent,de bizonyos mértékben kulturát is:az északnyugateurópai területek kulturáját éppugy,ahogy a római katolikus vallás a délnyugat európai kulturának érvényesülési területét mutatja.A római katolikus és protestáns vallások elterjedésének keleti és délkeleti határai jelzik egyuttal a nyugateurópai kulturkör szélét is,amely a keleti- és Déli-Kárpátok hegyvidékén huzódik végig. A középeurópai nemzetiségek között nem találunk olyat,amely teljes egészében valamelyik protestáns vallás hivői közül kerülne ki.A németek és magyarok között találjuk a protestánst vallásnak legtöbb hivőjét.E nemzetiségeken belül a római katolikus és protestáns vallásu hivők között a vallási különbség elég jelentős választóvonalat is teremt.A protestáns vallás többféle hitágazatra oszlik.Az ágostai hitvallásu evangélikusoknak vagy lutheránusoknak Németországban, a szlovák vidéken és a délerdélyi szászok között találjuk legtöbb hivőjét.A magyar protestánsok legnagyobb része a kálvinista hitágazathoz tartozik, kisebb részük lutheránus,unitárius.

A középeurópai protestáns területeken a lakosság születési arányszáma és természetes szaporodása általában igen alacsony.Emiatt a protestánsok más vallásfelekezetüekkel szemben e területen sulyt vesztenek. Különösen az első világháboru után nagy területnyereségre szert tett balkáni ortodox államok területén /Románia,Jugoszlávia/ vesztettek sulyt a protestánsok.Erősen szaporodott azonban számuk Cseh-Szlovákiában 1910. és 1930. között.Számuk 312.858-ról 1,129.758-ra, arányszámuk 2.3 %-ról 7.7 %-ra emelkedett.Emellett az ujonnan alakult csehszlovák nemzeti egyház is hóditott magának 793.385 hivet/az összlakosságnak 1930-ban 5.4 %-át/.

A protestánsok száma 1930 körül a középeurópai országokban a következő volt:

Németországban.....	40,865.151	62.7 %
Magyarországon.....	2,353.493	27.0 %
Romániában.....	1,255.386	6.9 %
Csehszlovákiában.....	1,130.812	7.7 %
Lengyelországban.....	835.258	2.5 %
Ausztriában.....	295.452	4.4 %
Jugoszláviában.....	231.169	1.7 %
Bulgáriában.....	8.371	0.1 %

PROTESTANTS.

PROTESTÁNSOK

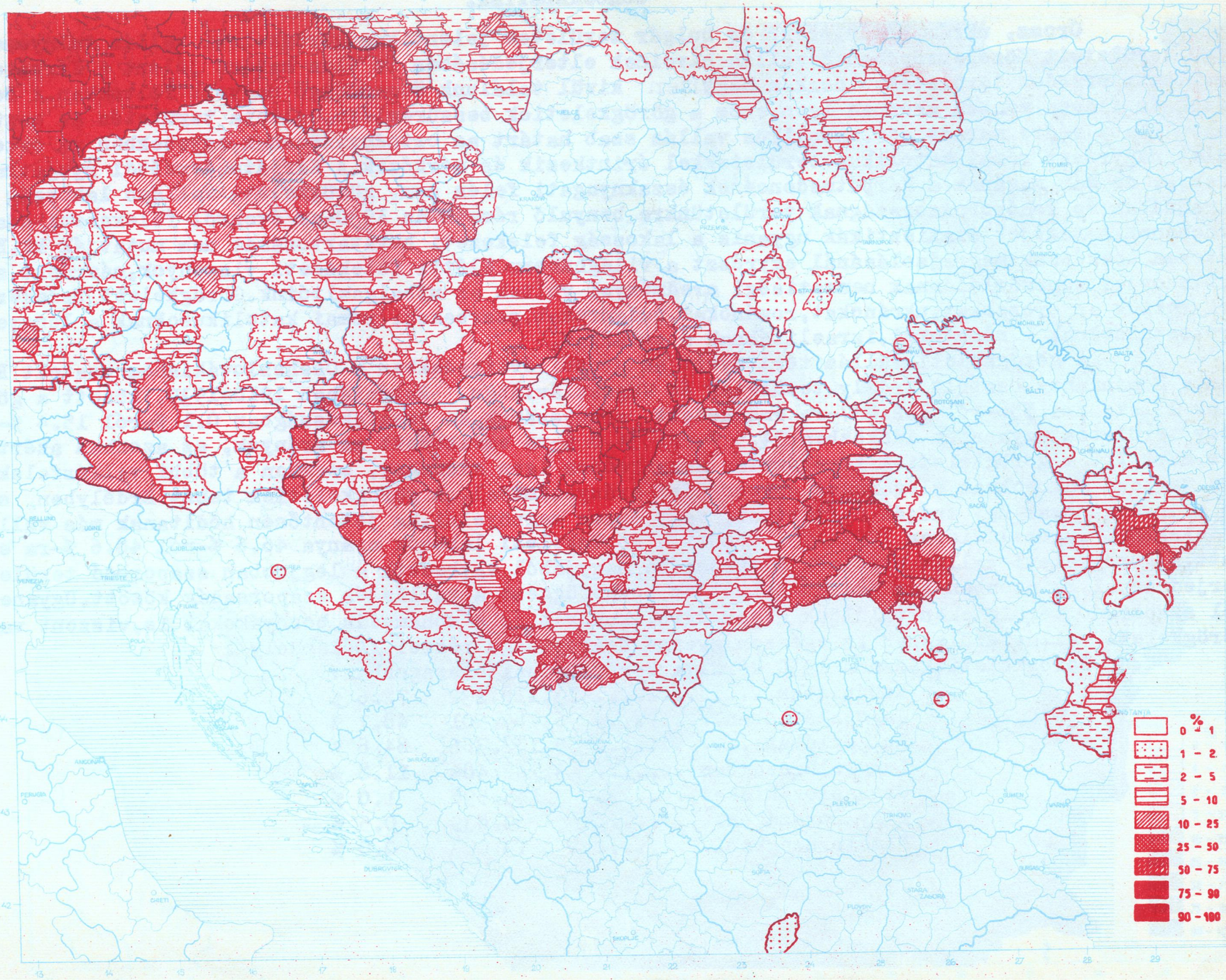

The numerals indicate the relation of the Protestants to the total population.

GÖRÖGKELETIEK.

Orosz, ukrán, román, szerb és bulgár területek jelentik a görögkeleti vallás tulnyomó többségü területeit Középeurópában. E vallás híveinek elterjedésében is éles határt jelent a Kárpátok vonala. Tiszta ortodox területeket csak a hegyíven kivül találunk összefüggő nagyobb foltokban. A Déli-Kárpátok és Alduna mentén azonban igen erős a görögkeletiek beszüremlése. Galicia területén az osztrák uralom alatt védve maradt gör. katolikus vallás szab határt az ortodoxizmusnak, egyebekben az ortodox terület nagyrészt római katolikus területekkel érintkezik és mérkőzik. A Kárpátmedencétől nyugatra és északra, de már magának a Kárpátmedencének északnyugati felén sem, görögkeleti vallásu lakosság nincsen. Ukrajnában és Fehéroroszországnak területünkre benyuló részén az 1930-as évekről felekezeti adataink nincsenek. A szovjet statisztikák ugyanis a lakosság felekezeti hovatartozását nem mutatják ki. E területeken térképünk megrajzolásánál egyrészt a világháboru előtti felekezeti viszonyok, másrészt az 1926. évi szovjet népszámlálásnak nemzetiségi eredményei voltak az utbaigazitóink. Görögkeleti felekezetüeknek vettük az oroszokat, ukránokat, románokat, bulgárokat, szerbeket; római katolikusoknak a lengyeleket, protestánsoknak a németeket, izraelitáknak a zsidókat.

A görögkeleti vallás tért nyert az utóbbi évtizedekben a Csehszlovákiához csatolt Ruténiában, a Romániához csatolt Erdély területén és Jugoszláviában. Ruténiában 1910-1930. között a görögkeletiek lélekszáma 558-ról 112.037-re emelkedett, arányszámuk az összlakosságban 0.1 %-ról 15.4 %-ra. Erdély területén ugyanazon időközben 34.5 %-ról 34.8 %-ra emelkedett az arányuk, ez azonban azért jelentős, mert itt a görögkeletiek természetes szaporodása igen alacsony, szemben a többi vallásfelekezetekhez tartozó lakosoknak elég magas szaporodási arányszámával. A görögkeletiek tehát Erdélyben számukat és arányukat csak ugy tudják megtartani, vagy éppen megnövelni, ha jelentősen hóditanak más vallásfelekezetektől. Jugoszláviában 1921-1931 között a görögkeleti lakosok aránya 46.6 %-ról 48.6 %-ra emelkedett. A görögkeleti vallás hivőinek elterjedése nagyjából egybeesik a legjobban szaporodó területek kiterjedésével. Ez azonban nem jelent feltétlen összefüggést a vallás és szaporsaság között. Ugyanezen a jól szaporodó területeken találjuk a gör. katolikusokat és a mohamedán bosnyákokat is, viszont vannak a görögkeleti vallásterületnek is egészen gyenge szaporaságu részei /Délerdély/.

Görögkeletiek száma 1930 körül a középeurópai országokban:

Romániában.....	13,118.232	72.6 %
Jugoszláviában.....	6,785.501	48.7 %
Bulgáriában.....	5,152.366	84.8 %
Lengyelországban.....	3,762.484	11.8 %
Csehszlovákiában.....	145.598	1.0 %
Magyarországon.....	39.839	0.5 %
Németországban.....	13.023	0.0 %

GREEK ORTHODOXES.

GÖRÖG-KELETIEK

The numerals indicate the relation of the Greek Orthodoxes to the total pupulation.

MOHAMEDÁNOK.

A mohamedánizmus a törökök terjeszkedésével a XIV. században jelenik meg a Balkán-félszigeten, a XVI-XVII. században kiterjeszkedik a Kárpátmedence nagy részére s ugyancsak a török birodalom visszahuzódásával a XIX. században Középeurópából kiszorul. Csak szórványai maradtak meg a Dinári-hegység hozzáférhetetlen vidékein, valamint a Fekete-tenger partvidékén. E vidékek egyrészt kedveznek a törökök eredeti életmódjának,ezért terjedt el és maradt meg a török eredtü,vagy törökkel kevert lakosok között a mohamedán vallás, másrészt főutvonalaktól távolesö, ritkán lakott tájak, ahol az uj nacionalizmusok és velük a keresztény vallások terjeszkedése elöl menedéket talált. Észak felé éles határral végződik a mohamedánság elterjedési területe a Száva és az Alduna folyónál.E kelet-nyugati irányu hosszu frontba csak a szerb nyelvterület jelent mélyebb betörést.A tiszta szerb és a Szófia körüli tiszta bulgár településterületeken kivül,valamint a dalmát partoktól és Montenegrótól eltekintve,a Balkán-félszigetnek a Szávától és a Dunától délre elterülö részein mindenütt találunk mohamedán szórványokat.Arányszámuk legmagasabb Albánia és a Szandzsák körüli vidéken, ahol a török uralom a XX. század elejéig megmaradt; Bosznia-Hercegovinában és Dobrudzsa déli részén.A Balkán nyugati részén lakó mohamedánok nyelvileg teljesen asszimilálódtak a szlávokhoz. A dobrudzsai és bulgáriai mohamedánok nagyobb része azonban megtartotta eredeti etnikumát és a török nyelvet.

A balkáni mohamedán lakosságu vidékek mindenütt igen magas születési és szaporodási arányt mutatnak. E tekintetben nem állanak a térképeinken ábrázolt terület egyetlen más vidéke mögött. A más felekezetüekkel való keveredés és megkeresztelkedés száma azonban nagy lehet, mert a mohamedán vallásu lakosok aránya nem emelkedik különösképen. Jugoszláviában számuk 1921-ben 1,345.271 volt, 1931-ben 1,561.166, az összlakosságban viselt arányszámuk mindkét alkalommal 11.2 %.

Mohamedánok száma 1930 körül a középeurópai országokban:

Jugoszláviában.....	1,561.166	11.2 %
Bulgáriában.....	821.298	13.5 %
Romániában.....	185.486	1.1 %

MOHAMMEDANS.

MOHAMEDÁNOK

The numerals indicate the relation of the Mohammedans to the total population.

IZRAELITÁK.

Lengyelország középső és déli részein, valamint Ukrajna keleti részén nagy számban élnek izraelita, zsidó lakosok. E keleti zsidóság nem régen még gettóban élt és más fajokkal, nemzetiségekkel nem keveredett; öltözködésében, szokásaiban, vallási szertartásaiban minden más népelemtől jól megkülönböztethető volt. A mult század második felében Németországban, Ausztriában, Magyarországon és Romániában a zsidósággal szemben hozott liberális intézkedések és az Oroszországban ismétlődő zsidóüldözések folytán erős zsidó vándorlási mozgalom indult innen a nyugati és délnyugati államok felé. A vándorlás főiránya : Galicia, Kárpátalja, Magyar Alföld volt. Jelentős tömegekben özönlött a zsidóság Moldva, Beszarábia és a Fekete-tenger partjai felé is. Kisebb szórványok jutottak csak Németországba, a Csehs és Morva-medencébe. Majdnem teljesen mentesek maradtak az osztrák tartományok és a Balkán a zsidók bevándorlása elől. A Kárpátmedencébe és Középeurópa nyugati részeire bevándorolt zsidóság erősen keveredett az uralkodó nemzetiségekkel. Minél inkább távol került keleteurópai otthonterületeitől, annál erősebb volt a keveredés s annál inkább vetkőzte le a zsidó lakosság sajátságos viseletét, életmódját, nyelvét és vette át az itt talált nemzetiségek életmódját s látszólag gondolkodásmódját, érzelmi világát. Lassanként mindent levetkezett, ami külön fajiságára és külön etnikumára emlékeztetett és igyekezett a többi nemzetiség között elvegyülni. "A zsidóság nem faj, hanem felekezet" volt ennek a törekvésnek jelszava. Minthogy pedig a középeurópai nemzetiségek legtöbbje vallásilag több részre tagozódott, a zsidók akik nyelvileg rendszerint a többségi nemzetiséghez asszimilálódtak, a többségi nemzetiségekhez sorolódtak mint uj vallási csoport. A nacionalizmus éledésének korában a középeurópai nemzetiségek - legalábbis statisztikáikban - örömmel fogadták az asszimilálódó zsidóságot, amely nemzetiségi lélekszámukat a maga csoportjaival növelte. A nyelvi, öltözködési és életmódbeli asszimiláción tul igen jelentős volt a kikeresztelkedések száma is és vegyes házasságok révén növekedett a vérségileg kevert elemek száma. Minél nyugatabbra jutott el a zsidóság, annál nagyobb mértékben keveredett és keresztelkedett ki. E fejlődési folyamatot legszebben a Kárpátmedencében kisérhetjük végig, ahol az Erdős-Kárpátok vidékére bevándorló zsidóság még eredeti keleti ruházatát viseli, életmódját, szokásait éli és nem keveredik. Amint tovább haladunk a Nagy Magyar Alföld északkeleti szélén, majd még tovább az Alföld közepe felé, Budapest főváros és a Dunántul felé, mindkevesebb olyan zsidó lakost látunk, aki eredeti életmódját, szokásait, öltözködését megtartotta s mind több olyant, aki nyelvileg és külsőleg teljesen asszimilálódott a magyar lakossághoz. Mind több az áttértek aránya s a vegyes házasságok száma is.

Mint vándorló és gyökér nélküli elem a zsidóság Középeurópa nyugati részein elsősorban kereskedelemmel és konjunkturális iparokkal foglalkozik. E réven az őslakossággal szemben jelentős tőkéket tudott összegyüjteni és néhány évtized alatt nemcsak a gazdasági életben, hanem a kulturális és társadalmi életben is jelentős szerepre tett szert. Minél inkább elmaradott állapotok közé került, hatalma és befolyása annál nagyobb lett. Igy különösen a hosszu ideig török iga alatt állott területeken, a Magyar Medencében és Romániában, ahol a nemzeti gazdasági szervezetek még nem tudtak kifejlődni és megerősödni, a zsidóság gazdasági tulsulya és hatalma döntővé vált. Éppen ez a tulsuly és az a rohamos meggazdagodás, amire az őslakosság szegénysége mellett szert tettek, valamint azok a tulzások, amelyekre

mind gazdasági, mind társadalmi, mind erkölcsi téren ragadtatták magukat, gyülöletessé tették őket valamennyi középeurópai nemzet szemében. Ez meg-megujuló zsidóüldözésekre, vagy zsidóellenes mozgalmakra vezetett/Románia és Oroszország/. A Kárpátmedencében a növekvő ellenszenv az első világháboru után váltott ki zsidóellenes intézkedéseket, főleg a zsidóságnak az 1918-19.évi forradalmakban viselt nagy szerepe és kegyetlenkedései következtében. E korlátozó rendelkezések azonban csupán kulturális és közigazgatási térre szoritkoztak és a zsidóság gazdasági térhóditásának, valamint a társadalmi és szellemi életben gyakorolt nagy befolyásának egyáltalán nem ártottak. Szigorubb intézkedésekre,sőt radikális kitelepitésekre 1933 után került sor Németországban a nemzeti szocialisták uralomrajutása után, majd az 1939-ben megindult uj világháboru során a többi középeurópai államokban is.

A zsidóságnak mint faji, etnikai csoportnak lélekszámát a középeurópai államokban lehetetlen megállapitani. A nemzetiségi statisztikák ugyanis legtöbb államban anyanyelvi alapon készülnek és ezen az alapon a zsidóság,mely tulnyomó nagy részében az itteni nemzetiségek valamelyikének nyelvét beszéli, e nemzetiségek csoportjaiban szerepel. De azokban az országokban is, ahol etnikai eredetét tudakolnak a népszámlálásoknál, a zsidóságnak csak egy része vallotta magát zsidó eredetünek, egy másik, nem jelentéktelen része a más eredetü nemzetiségek csoportjába tartozónak vallotta magát. A felekezeti statisztika marad tehát egyedül alkalmas a zsidók valóságos száma felől való tájékoztatásra. Ebből ugyan kimaradnak a megkeresztelt zsidók, mégis az izraelita vallásuak száma adja a legközelállóbb tájékoztatást a zsidók elterjedéséről.

Az izraelita lakosság zöme 1930 körül is a Kárpátok északi és keleti vonulatainak külső lábai előtti térségen élt.Itt földmüvelő és iparos foglalkozást is üzött a kereskedés,közvetités,szállitás mellett és nagyarányban lakott falvakban is.A Kárpátmedencén belül a zsidók az északkeleti megyékben jelentős számarányt alkottak, beljebb már csak a városi lakosságban volt nagy a számuk. A városokban azonban majdnem az egész ábrázolt területen mindenütt megtaláljuk őket /térképünkön a kis-körök emelik ki a városokban képviselt arányukat/. Különösen szembetünő a városok erős zsidó jellege Ukrajnában, Déllengyelországban, Besszarábiában, Moldvában és a Magyar Alföldön. A területünkön ábrázolt kb. 3 1/2 millió zsidónak közel fele 8 nagyvárosban élt /Budapest, Wien, Łódz, Kiew, Odessza, Lwów, Bucureşti, Kraków/. Budapesten a Kárpátmedence gazdasági és szellemi központjában 1/4 millió főnyi létszámukkal a lakosságnak 1/4 részét alkották. Az 1919-20 évi területrendezés után megindult a kárpátmedencei zsidóság délre vándorlása Olaszország és Jugoszlávia felé. Ugyanekkor azonban további csoportok vándoroltak be északkeletről a Kárpátmedencébe és Csonkamagyarországra.

Mozgékonyságukat, vándorlási kedvüket mutatja a Kárpátmedencébe való bevándorlásu gyors üteme a XIX. század elejétől kezdve. 1720-ban a történelmi Magyarország - tehát az egész Kárpátmedence

területén mindössze 12.000 izraelita lakos élt, arányszámuk az összlakosságban 0.5 % volt. 1787-re számuk 83.000-re, 1.0 %-ra emelkedett. A további időben az emelkedés így alakult:

1805-ben.....	130.000	1.5 %
1825-ben.....	190.000	1.8 %
1840-ben.....	242.000	2.2 %
1850-ben.....	366.000	3.2 %
1857-ben.....	407.800	3.4 %
1869-ben.....	542.200	4.0 %
1880-ban.....	624.700	4.6 %
1890-ben.....	707.500	4.7 %
1900-ban.....	825.100	4.9 %
1910-ben.....	909.500	5.0 %

Az izraelita lakosság eredeti településhelyein igen szapora. A városokban és ott ahol életmódjában más nemzetiségekhez simult hozzá és társadalmilag emelkedett éppugy csökken szaporodási lendülete, mint azoké, akik közé keverednek.

Izraelita lakosok száma 1930 körül a középeurópai államokban:

Lengyelországban.....	3,113.933	9.8 %
Romániában.....	756.930	4.2 %
Németországban.....	499.682	0.8 %
Magyarországon.....	444.567	5.1 %
Csehszlovákiában.....	356.830	2.4 %
Ausztriában.....	191.481	2.8 %
Jugoszláviában.....	68.405	0.5 %
Bulgáriában.....	48.398	0.8 %

JEWS.

IZRAELITÁK

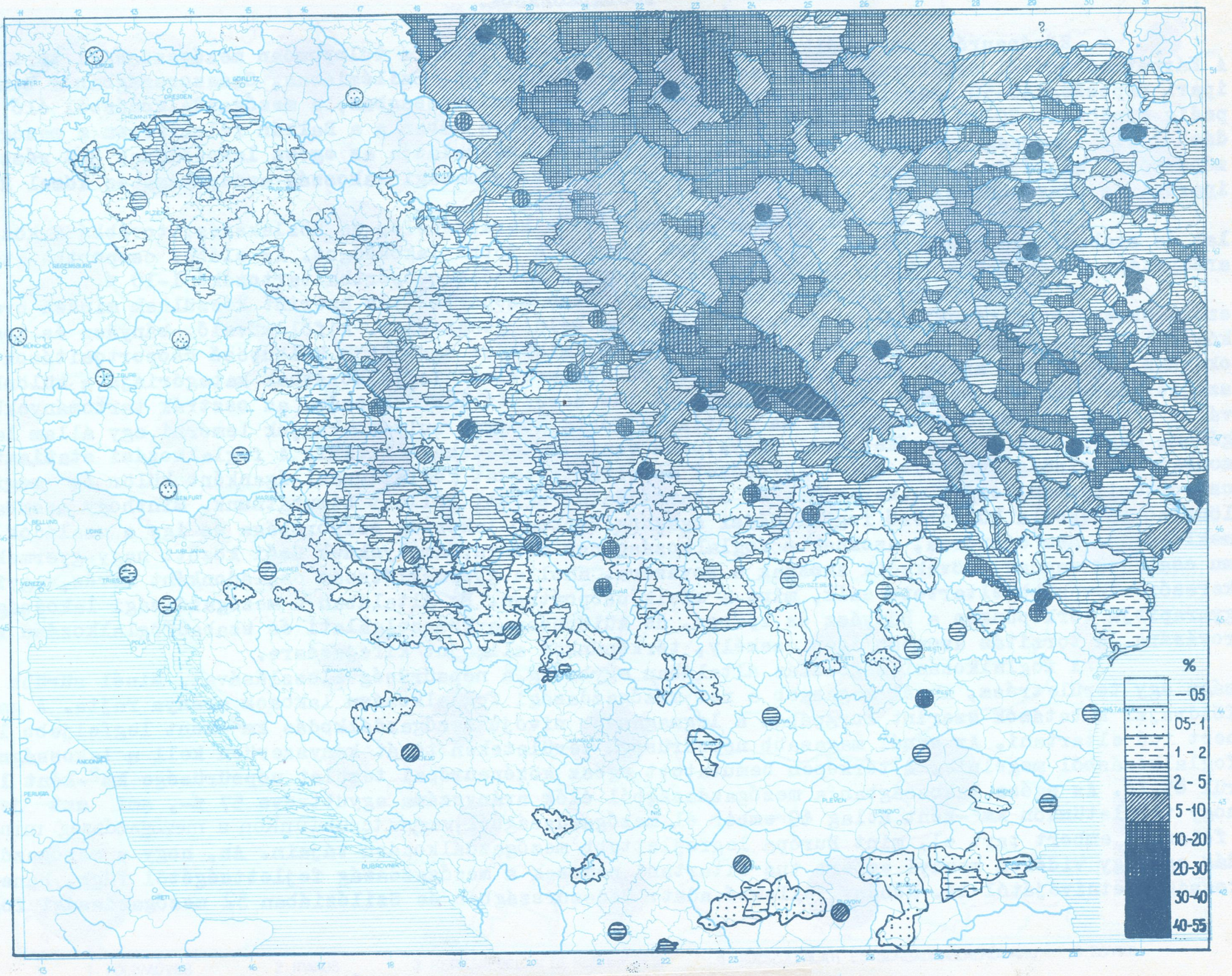

The numerals indicate the relation of the Jews to the total population.